

Mihalis Pijeris

Silasci u Ad, Egzili, Epifanije

Preveo s novogrčkog
SAŠA ĐORĐEVIĆ

BUKOFAL

O rodnoj zemlji

Vetar je fijukao i opet bejah mlad. Na drumu
ka Kalamonu. Prolazio sam neprohodnim
predelima.

Strma padina sa hlapinikama i žbunovima.
Zatekoh zabran zamračen i vodu kako stoji.
„Kuda s takvom žurbom?“ Začuh glas,
skamenih se. Šta hoće ovaj, dvadeset godina
mrtav. Okrenuh se i pogledah ga.

Starac samotnjak. Deca i unuci
utekli. „Sačekaj“, reče, „da ti kažem“
i sede na obalu. Govorio je sporo,
nije me gledao, igrao se svojim štapom.

„Nemoj piti vodu u vreme kada spava,
onda kada se nalazi u sanku dubokom.
Bolje da žedan ostaneš,
i kušаш je kada je budna.
I snažna. Nemoj piti vodu u vreme

kada spava. Malaksaće ti um.
Svladaće te obamrlost. Koraćaćeš posrćući
ukletim šumama. Rasećaćeš vreme
oštricom od svetlosti. U mračnome trščaku.
„Jer“, i sada uperi u me svoje zmijolike oči,
„nemoj da zaboraviš da se voda seća.
Upija sve što oko nje živi.
I taman kad pomisliš da je neživa, sa toliko
svetlosti
u svom srebrnom sećanju, ona se budi.

I u telu tvom sija i cveta.“

Reče i opet nestade. Suva trska zašušta
na mestu gde je sedeo. Odsekoh je
nožem (onim što mi ga pokloni jer je
poklonjen
bio. Od dede i pradede).

Sećam se sada. „Nemoj ga držati
besposlenim“,
rekao mi je. „Nož se za upotrebu pravi.
Ili će ti slast doneti ili ti smrt dati.“
Sada shvatih njegove reči. Odsekoh trsku,
uzeh je, oljuštih. Pažljivo naciljah
rupe. Počeh od sredine pritiskajući
prstima. Kao da su zvuk ispuštale
skriveni koji pozeleh da iznedrim. Za sedmu
i najbolju, onu za palac,

napravih otvor na drugoj strani. Potom
odsekoh

glavu nakrivo, prikačih pisak od
oleandera. Zvuk isprobah i odjednom
spoznadoh melos.

U meni se razlivao ritam ruja.
Svirao sam obuzet, solaže i trilere.
Zaboravih se u užitku muzike.

Noć me zateče u ekstazi na drumovima
utihlim.

Fragmenti jednog soneta

Odlazim sa Kipra bez rešenja
toliko puta toliko vekova istim drumom
natovaren tolikom tugom odlazim na Zapad
sa Istoka. Saracena zakon

me je izгнаo u hiljadu četiristotu. Na galiju
Preuzvišene kročio sam hiljadu šeststote
gonjen Otomanima. Po studeni,
jari i daždu putovao sam čitava tri veka

i stigoh u Pariz boingom.
Leto sedamdeset četvrte.
Rastanak kao smrt. Ljubav

koja nestaje i živiš kao mrtvo
telo. Kao četrnaest stihova
bez rime. Usmrćen sonet.

Povratak izgnanog

Uđoh u kuću iz avlije
tamo gde se stoka odmarala.
Začuh glasove izdaleka.
Šapati bleđi iz podzemnog sveta.

Divlje rastinje se uzdizalo
dopiralo mi do pojasa.
Kumne, ćupovi i vrčevi
poređani i zaboravljeni.

Kuća slepa a pećnica pusta
i mračna. Tamo gde su pekli
hleb iz naćvica, tepsije sa dvopekom.

Pogledom pređoh po palati.
Prašina odsustva me je prekrila
ispunila sve do duše.

Prijatelj kopa po stvarima
starim a da i ne vidi belo
bledilo smrti.

Neka sve padne u duboku tišinu.
Da stihovi postanu kosti
i muzika. U zraku.

Jedva stigoh da to izgovorim i zasikta zmija.
Krenuh njenim zvukom da je vidim
i zakoračih u ostavu.

U mraku su se caklile oči mrtvih.

Leontije Maheras, gramatik

Kada padoše plemeniti gradovi Morfu
i Kirenija, čudesna Famagusta,
prekrasna Nikozija, i sve beše svirepo
poharano, životinje i ljudi, stoka i
gazdinstva, ispuni se kraj nekakvim
prepredenim stihotvorcima koji su bol
oplakivali u svojim stihovima i prodavali ga
na vašarima (koliko da se za koricu
hleba zaradi). Jer bol je izlazio
sirov i nestajao zauvek.

Ali Leontije Maherasov, gramatik,
gutao je svoju tminu, stezao je svoju dušu
gušio vatru u svom srcu i gorčinu
i kada pristade da objasni kako stvari stoje s
Kiprom
čas bejaše podesan i podešen po meri.

Odmeravajući reči gnevom, a stranice žuči
vagajući svoju bol pomoću našeg bola

iskorači iz rukopisa tugom ophrvan
kroz maglu i kroz oblake
ovaj ponizni kiparski pisar sa tolikim znanjem
tamo na kraju srednjeg veka radeći
sa stranim spisima za strane gospodare
izašao je i došao nama i posmatrao
tenkove koji se iskrcavaše u Kireniju.

A, kada se okrenuo, u njegovim očima
ugledasmo sopstvene. Šta, dobri moji ljudi,
da vam kažem, prošaputa slomljen, kada sve
što sam imao reći, već vam rekoh, pazite se.

Medeja

Zavoleh te jer si bio stranac, zamrzeh te jer si
postao naš. Zavoleh te jer si bio
stranac, najlepší stranac koji je ikada kročio
u moje krajeve a ja najlepša tuđinka
koju si video kada si u stranu zemlju stigao.

Sada se u ritmu zločina njišem.

Jedina žudnja je žudnja za osvetom.
Znam koliko je sladak užitak izdaje.
Jer ti si mene izdao! Što izdah
porodicu i prijatelje, izdah svoju otadžbinu
da se tebi uz noge kao robinja privijem.

Ali sada nisam više lepotica. Nisam
strana robinja. Sada sam čarobnica zlih
voda, dela smrtonosnih i mračnih
žudnji. Ubica svog roda.

Otrovnica umesto otrova.

Nevini od otadžbine

Neukaljani u tuđini, od otadžbine nevini
do kože goli u najsopstvenijem izgnanstvu.
Sa otadžbinom zauvek izgubljenom,
izgnanom u ponor sećanja.

Žena udaljena, kao metafora
mog novog života u tuđini.
Bez omamljenosti rasne
nadmenosti šuplje retorike.

Bolje goli i ranjivi
sa stalnom mučninom, opijeni novom strašću
u tuđini koja postaje izgnanstva otadžbina.

Prepustimo se užitku da sve negiramo.
Da se svet iznova stvori.
Da se rodimo blistavi u najmračnijoj tmuni.

O AUTORU

Pesnik, prevodilac i univerzitetski profesor, Mihalis Pijeris je rođen na Kipru 1952. godine. Studirao je filologiju i teatrologiju u Solunu i Sidneju i radio na mnogim univerzitetima i istraživačkim centrima u Grčkoj, Evropi, Americi i Australiji. Objavljivao je pripovetke, prozne tekstove i drame, kao i veliki broj studija iz oblasti srednjovekovne, renesansne i moderne grčke književnosti. Objavio je devet zbirki poezije, a prevodio je i stranu poeziju na grčki, kao i starogrčke drame.

Osnivač je Grčke pozorišne radionice na Univerzitetu u Sidneju (1979), član Pozorišne trupe Kritskog univerziteta (1987–1992) i osnivač Pozorišne radionice Kiparskog univerziteta (1997). Pozorištem se bavio adaptirajući i režirajući dela srednjovekovne i renesansne književnosti, kao što su kiparska hronika Leontija Maherasa i *Erotokritos* Vićenca Kornarosa. Od 1993. godine je bio predavač na Kiparskom univerzitetu u Nikoziji, na Katedri za vizantijske i novogrčke studije.

Bio je suosnivač kiparskog književnog časopisa *Ilandron*, jedan od osnivača Filozofskog fakulteta i Kulturnog centra Kiparskog univerziteta. Izabran je za dopisnog člana Instituta za vizantijske i novogrčke studije „Bruno Lavanjini“ u Palermu.

Godine 2002. dobio je nagradu „Melina Merkuri” za prevod Euripidovih *Feničanki* na novogrčki, dok je u julu 2009. godine u Italiji dobio Međunarodnu nagradu za poeziju „Lacio između Evrope i Mediterana”. U oktobru 2010. godine dobio je odlikovanje Republike Kipar za sveukupan doprinos grčkoj književnosti, a u januaru 2011. odlikovan je Ordenom Republike Italije za doprinos promociji italijanske kulture na Kipru i razvoju kulturnih odnosa između dve zemlje. Preminuo je 2021. godine.

SADRŽAJ

O rodnoj zemlji	7
Fragmenti jednog soneta	10
Povratak izgnanog	11
Leontije Maheras, gramatik	13
Medeja	15
Nevini od otadžbine	16
Jutarnja kafa u Lidrinoj ulici	17
U gradskom kafeu	18
Dvovratje (Centralna atinska pijaca)	19
Poema iz Retimna	21
Silazak devojke (u podzemnu birtiju)	23
Iskrsavanje u „Nievskom“	25
O gradskoj vili (o visinama i vrtoglavici)	26
Izranja okupana svetlošću	28
Na granici gde izlazim iz tmine	29
Budeći se iz smrti	30
U gradovima potonulim	31
O potonulim gradovima (Venecija)	32
U vlažnoj tmuni dubina	34
O krijumčarenom gradu	35
Mračni sonet iz Granade	36
Pre tvog dolaska videh san	37
Od uzleta do pada	38

Gradovi iz snova	39
Silazak u podzemno carstvo u Sankt Peterburgu	40
Jedna noć u Granadi	44
Švedski anapesti (iz Lunda u Stokholm)	47
Aherusija Florina	49
Mesečine sećanje u Palermu	51
Grosseto. Svetog Đorđa	54
Sveltina iz Peruđe	57
Poklonik u Velikom Trnovu	60
O časnoj revoluciji	62
Slast izdaje (prvi dan u Evropi)	65
Ostatak Saracena	67
Zimski izlet u Mikenu (na isteku dvadesetog veka) . . .	68
San u Granadi	70
Posle smrti	72
Pseudo-Frančeska	74
Na beloj hartiji	75
San na Balaro pijaci	77
Muzama i gradovima poseta	79
Zmaj i devojka	83
Na Bokeriji u Barseloni	85
U „Mlakoј vodi“ Mutulasa	86
Kapija „Dihora“ (o izdatom gradu)	88
Kapije „Dvovratja“	91
O udavljenom prijatelju	94
Poseta mrtvog prijatelja	96
Preživевši tvoju preranu smrt	98
Tuđe (isto) telo	101
Dar sa nebesa	103
Prva, prva ljubav	104
Zamka smrti	106

U staklenom zdencu	107
Nad provalijom mračnog haosa	108
Oko jezera	109
Tamo gde se vremena stapaju	110
Harosova mati	112
Mati dubok zdenac	114
Dah moj jezik je moje otadžbine	115
Andronika Aleksandru Pijeri	116
O kraju sveta	118
Nekija	120
Beleška autora	123
O autoru	125
O prevodiocu	127